

ارتقاء عوامل رهبری نظامی، آموزش و روحیه کارکنان تیپ‌های مستقل زرهی نزا‌جا در مقابله با نیروهای فرامنطقه‌ای

حسین دادوند^{۱*}

غلامرضا اسماعیل‌زاده^۲

پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۳/۱۱

دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۱/۱۲

چکیده

در سطح عملیاتی و تاکتیکی، توان رزمی یک یگان نظامی، ماحصل ترکیب و تلفیق مؤثر عناصر فیزیکی با عناصر غیرفیزیکی و عوامل برترساز یگان، توأم با تدبیر و چگونگی به‌کار بردن این عناصر در محیط عملیاتی، در راستای انجام مأموریت محوله می‌باشد. عوامل غیرفیزیکی توان رزمی، عبارتند از: سازمان‌دهی صحیح، تأثیر رهبری نظامی، انضباط، آموزش، روحیه، ویژگی‌های فرهنگی (آداب و رسوم)، حمیت قسیمی، انگیزه، ایمان، مقاومت و شجاعت که در درازمدت کسب گردیده‌اند. هدف این تحقیق، ارتقاء عوامل رهبری نظامی، آموزش و روحیه کارکنان تیپ‌های مستقل زرهی نزا‌جا، در مقابله با نیروهای فرامنطقه‌ای می‌باشد و تحقیق حاضر به دنبال پاسخ به این سوال است که: ارتقاء عوامل رهبری نظامی، آموزش و روحیه کارکنان تیپ‌های مستقل زرهی نزا‌جا، در مقابله با نیروهای فرامنطقه‌ای چگونه باید باشد؟ در این تحقیق به‌منظور جمع‌آوری اطلاعات از ابزارهایی مانند: مصاحبه، پرسشنامه و مطالعه اسناد و مدارک استفاده شده است. نوع تحقیق کاربردی، روش تحقیق توصیفی و رویکرد تحقیق آمیخته می‌باشد. نتایج تحقیق نشان داد از تعداد ۸۶ نفر پژوهش‌خواندگان، ۹۴/۲ درصد از جامعه نمونه معتقدند که ارتقاء رهبری نظامی فرماندهان، ارتقاء آموزش کارکنان و ارتقاء روحیه کارکنان، می‌تواند بیشترین تأثیر را بر افزایش توان رزمی تیپ‌های مستقل زرهی نزا‌جا برای مقابله با نیروهای فرامنطقه‌ای داشته باشد.

واژگان کلیدی

رهبری نظامی، آموزش، روحیه، تیپ مستقل زرهی، نیروهای فرامنطقه‌ای.

^۱ دانشجوی دکتری علوم دفاعی راهبردی، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران.

^۲ کارشناس ارشد مدیریت دفاعی دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، تهران، ایران.

* نویسنده مسئول: ho.dadvand@gmail.com

مقدمه

قرآن کریم در خصوص ارتقاء توان رزم چنین می‌فرماید: «وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ» و شما (ای مؤمنان) در مقام مبارزه با آن کافران خود را مهیاء کنید و تا آن حد که بتوانید از آذوقه و تسلیحات و آلات جنگی و اسبان سواری زین کرده برای تهدید و تخویف دشمنان خدا و دشمنان خودتان فراهم سازید و نیز برای قوم دیگری که شما بر (دشمنی) آنان مطلع نیستید (مراد منافقانند که ظاهراً مسلم و باطناً کافر محض‌اند) و خدا بر آن‌ها آگاه است. و آن‌چه در راه خدا صرف می‌کنید خدا تمام و کامل به شما عوض خواهد داد و هرگز به شما ستم نخواهد شد» (قرآن کریم، انفال، آیه ۶۰).

از تکنیک‌های مؤثر جهت افزایش توان رزم سازمان‌های نظامی و دفاعی، استفاده بهینه و مؤثر از کلیه منابع، امکانات و تجهیزات موجود سازمان، در راستای تحقق اهداف از پیش تعیین شده می‌باشد. توان رزمی یا قدرت جنگیدن یک یگان نظامی، عبارت است از ماحصل ترکیب و تلفیق مؤثر عناصر فیزیکی (مادی) با عناصر غیرفیزیکی (غیرمادی) و عوامل برترساز یگان، توأم با تدبیر و چگونگی به‌کار بردن این عناصر در محیط عملیاتی، در راستای انجام مأموریت محوله (معین‌وزیری، ۱۳۷۹: ۵۲).

توان رزمی ترکیبی از عوامل فیزیکی (محسوس) و غیرفیزیکی (غیرمحسوس) و برترساز است که ترکیب و تلفیق صحیح آن‌ها با یکدیگر میتواند باعث پیروزی در عملیات گردد؛ و عبارت است از نیرو یا قدرتی که یک یگان در اجرای مأموریت و انهدام دشمن از آن استفاده میکند و یا به عبارت دیگر کلیه امکانات موجود و کاربرد صحیح آن‌ها در اجرای مأموریت محوله را توان رزمی گویند (صارمی، ۱۳۹۳: ۴۷). عوامل فیزیکی توان رزمی، شامل قابلیت و توانایی فیزیکی که موجب ارتقای کیفیت رزمی یگان‌های نظامی می‌شود و عبارتند از: یگان‌های رزمی (مانوری)، یگان‌های پشتیبانی رزمی و یگان‌های پشتیبانی خدمات رزمی. چنانچه بتوانیم عواملی فیزیکی توان رزمی دشمن را کاهش دهیم خودبه‌خود توان رزمی خود را افزایش داده‌ایم. عوامل برترساز توان رزمی عواملی هستند که مقدمات یگان‌های مانوری را برای انجام مأموریت محوله افزایش می‌دهند. عوامل برترساز توان رزمی عبارتند از: کنترل و هماهنگی، آسیب‌پذیری و قبول خطر،

عملیات اطلاعاتی، عملیات پوشش و فریب تاکتیکی، عملیات سد و ممانعت و محروم کردن، عملیات روانی و عملیات جنگ‌های الکترونیک. شایان ذکر است با در نظر گرفتن عوامل فیزیکی و عوامل غیرفیزیکی دو یگان خودی و دشمن، توان رزمی نسبی آن‌ها مشخص می‌گردد (حسن-پور، ۱۳۹۸). عوامل غیرفیزیکی توان رزمی، شامل قابلیت و توانایی غیرفیزیکی که موجب ارتقای کیفیت رزمی یگان‌های نظامی می‌شود و عبارتند از: سازمان‌دهی صحیح، تأثیر رهبری نظامی، انضباط، آموزش، روحیه، ویژگی‌های فرهنگی (آداب و رسوم)، تعصبات ملی و قومی، حمیت قسمتی، انگیزه و میل، ایمان مطلوب، صبر و بردباری و مقاومت، شجاعت که در درازمدت کسب گردیده‌اند (آشتیانی، ۱۳۹۰). در بحث آمادگی رزمی همواره از عناصر محسوس (فیزیکی) به‌عنوان ابزارهای تکمیل آمادگی رزمی و مؤثر در عملیات به میان می‌آید، اما معمولاً موارد غیرقابل رؤیت و متافیزیکی کمتر موردتوجه طراحان و بالأخص فرماندهان در سلسله مراتب فرماندهی قرار می‌گیرد. این بحث که بیشتر متوجه انسان‌ها و نیروی انسانی می‌باشد در مواردی از جنگ‌های تاریخی سرنوشت عملیات و یک تخاصم را تغییر داده است؛ بنابراین فرماندهانی موفق خواهند بود که این فاکتور و مؤلفه قدرتمند را رعایت نموده و به سلسله‌مراتب فرماندهان تحت امر انتقال دهند. این عوامل می‌توانند موارد زیر باشند: سازمان‌دهی صحیح، تأثیر رهبری نظامی، انضباط، آموزش، روحیه، ویژگی‌های فرهنگی (آداب و رسوم)، تعصبات ملی و قومی، حمیت قسمتی، انگیزه و میل، ایمان مطلوب، صبر و بردباری و مقاومت، شجاعت (شیخ و پرواس، ۱۳۹۸: ۵۴).

مأموریت تیپ‌های مستقل زرهی عبارت است از فرماندهی و واپایش عناصر رزمی، پشتیبانی رزمی و پشتیبانی خدمات رزمی سازمانی و مأمور در آموزش و عملیات تاکتیکی و آماد و مقابله با دشمن با استفاده از همه امکانات موجود به‌منظور کند نمودن حرکت، متوقف نمودن، دفع نیروهای متجاوز و درنهایت انهدام دشمن می‌باشد. برای رسیدن به این مهم می‌بایست عوامل تأثیرگذار بر روی مؤلفه‌های این یگان اعم از کارکنان و فرماندهان را بررسی و ارتقاء داد، به دلیل آن‌که، تهدیدات پیش‌رو از نوع تهدیدات فرمانطقه‌ای بوده و برخورد با این نوع تهدیدات شرایط خاص خود را می‌طلبد (حسینی، ۱۳۹۰: ۲۲). هر کشوری برای مقابله با تهدیدات باید دارای تدابیر، خط‌مشی‌ها و تمهیدات خاص باشد تا بتواند تلاش‌های دفاعی و امنیتی خود را در قالب دکترین و سیاست‌های کلی هم‌جهت نموده و به مورد اجراء گذارد؛ لذا راهبرد دفاعی با

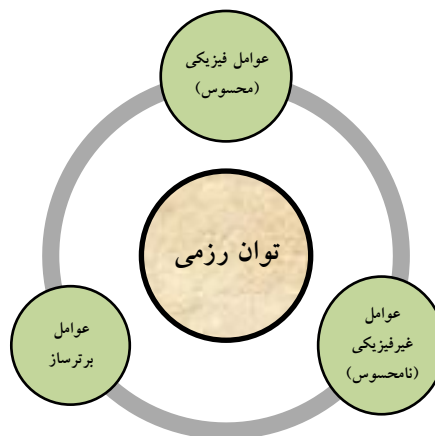
استفاده از کلیه امکانات و توانایی‌های ملی در جهت مقابله با تهدیدات شکل می‌گیرد (صارمی، ۱۳۹۳: ۴۵).

بنابراین با عنایت به موارد یاد شده بالا، این پژوهش در پی ارتقاء عوامل رهبری نظامی، آموزش و روحیه کارکنان تیپ‌های مستقل زرهی نزاچا در مقابله با نیروهای فرامنطقه‌ای می‌باشد و تحقیق حاضر به دنبال پاسخ به این سوال است که: ارتقاء عوامل نامحسوس توان رزمی تیپ‌های مستقل زرهی نزاچا، در مقابله با نیروهای فرامنطقه‌ای چگونه باید باشد؟

مبانی نظری

توان رزمی

توان رزمی یا قدرت رزمی، قدرتی است که در اختیار فرمانده یک یگان بوده و فرمانده می‌تواند از این قدرت برای از بین بردن دشمن و انجام مأموریت در میدان رزم استفاده نماید. به عبارت دیگر توان رزمی عبارت است از فرماندهی و واپایش عناصر رزمی پشتیبانی رزمی و پشتیبانی خدمات رزمی سازمانی مأمور در آموزش و عملیات تاکتیکی و آماد و مقابله با دشمن با استفاده از همه امکانات موجود به منظور کند نمودن حرکت، متوقف نمودن، دفع نیروهای متجاوز و در نهایت انهدام دشمن می‌باشد (مرادیان، ۱۳۹۵: ۱۹۰).

شکل (۱) عوامل و عناصر توان رزمی

در سطح عملیاتی و تاکتیکی، توان رزمی یا قدرت جنگیدن یک یگان نظامی، عبارت است از ماحصل ترکیب و تلفیق مؤثر عناصر فیزیکی (مادی) با عناصر غیر فیزیکی (غیرمادی) یگان، توأم با تدبیر و چگونگی به کار بردن این عناصر در محیط عملیاتی، در راستای انجام مأموریت محوله.

لیکن در سطح استراتژیکی، واژه توان رزمی به واژه قدرت ملی تغییر می‌یابد که عناصر متشکله آن عبارتند از: «قدرت سیاسی، قدرت اقتصادی، قدرت اجتماعی و فرهنگی، موقعیت جغرافیایی، قدرت نظامی و قدرت تکنولوژی» (معین‌وزیری و یاسینی، ۱۳۷۹: ۵۲).

عوامل فیزیکی یا محسوس توان رزمی

این عوامل محسوس و قابل اندازه‌گیری هستند و نقش اساسی را در توانایی یک یگان برای جنگیدن ایفاء می‌نمایند و شامل عوامل زیر می‌باشند:

یگان‌های مانوری

آتش پشتیبانی (قدرت آتش)

یگان‌های پشتیبانی رزمی

یگان‌های پشتیبانی خدمات رزمی

عوامل غیرفیزیکی یا نامحسوس توان رزمی (معین‌وزیری و یاسینی، ۱۳۷۹: ۵۳).

اگر دو یگان نظامی را در نظر بگیریم که از لحاظ وسایل و تجهیزات و جنگ‌افزار از هر حیث یکسان و برابر باشند، یا به عبارت دیگر از نقطه نظر عوامل فیزیکی توان رزمی کاملاً مشابه و یکسان بوده ولی از لحاظ شایستگی‌های روحی و روانی، افرادی که هر دو یگان را سازمان داده‌اند و امورات آن را اداره می‌کنند، متفاوت و متمایز باشند، در این صورت توان رزمی یگانی بیشتر و مؤثرتر است که خصایل انسانی و روحی و روانی کارکنان آن برتر و ارزشمندتر باشد؛ بنابراین یگانی که دارای فرمانده و ستاد لایق‌تری بوده و سازمان‌دهی مناسب‌تری را ارائه نموده و کارکنان آن مؤمن‌تر، باروحیه‌تر، باانگیزه‌تر، آموزش‌یافته‌تر، شجاع‌تر، مصمم‌تر، مقاوم‌تر، باتجربه‌تر، مبتکرتر، منضبط‌تر و نسبت به سنن ملی و قومی و مذهبی خود پایبندتر باشند، از برتری چشم‌گیری برخوردار و یقیناً دارای قدرت جنگیدن بیشتر و برتری خواهد بود (شیخ و پرواس، ۱۳۹۸: ۵۲).

تیپ مستقل زرهی

یک سازمان اداری و تاکتیکی است که در این تیپ عناصر رزمی، پشتیبانی رزمی، پشتیبانی خدمات رزمی مطابق جدول سازمان و تجهیزات وجود دارند و اقدامات خاصی را در نبردها انجام می‌دهند. مأموریت تیپ زرهی نزدیک شدن به دشمن با استفاده از آتش و مانور به منظور

انهدام یا دستگیری او یا دفع هجوم دشمن به وسیله آتش رزم نزدیک و اجرای پاتک است (رستمی، ۱۳۸۶: ۹۰).

نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران

نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلام ایران (نزاجا)، مهم‌ترین نیروی زیرمجموعه ارتش است که به‌عنوان بزرگترین سازمان رزمی در نیروهای مسلح کشور محسوب می‌شود و وظیفه حفظ حاکمیت ارضی و حفاظت از مرزهای سرزمینی کشور را بر عهده دارد (سایت دانشنامه رشد، ۱۴۰۰).

آموزش نظامی

در جنگ بدر، آن‌گاه که نیروهای اسلام پیروز می‌شوند و شماری از افراد دشمن به اسارت مسلمین در می‌آیند، پیامبر گرامی برای نخستین بار در تاریخ جنگ‌ها، اعلام می‌فرماید: «هر اسیری که ده تن از طفلان مسلمین را آموزش داده و خواندن و نوشتن بیاموزد، آزاد می‌کنم». حضرتش مرکب دانشمندان را از خون شهیدان برتر می‌خواند. در واقع این همه تجلیل‌های مکرر از تعلیم و تعلم در قرآن کریم از جمله «هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ» و یا فرموده پیامبر اسلام مبنی بر «أَطْلُبُوا الْعِلْمَ وَكُوبِالصَّيْنَ» نشان‌دهنده اهمیت آن در حیات حرکت انسان و جامعه می‌باشد. در واقع علم نیز چون ایمان، به انسان عزت و قدرت می‌دهد. علم به انسان روشنایی می‌بخشد. همان‌طور که ایمان به انسان جهت می‌دهد، علم هم به انسان جهت‌دار، سرعت می‌دهد. علم زیبایی عقل است؛ همچنان که ایمان زیبایی روح است. به هر حال آموزش عامل اصلی نوآوری، خلاقیت، سازندگی و توسعه و تکامل، افزایش حس اعتماد به نفس و کارایی کارکنان می‌باشد و فقدان آن منجر به ضعف و سستی، تنبلی، کوته فکری و عدم کارایی می‌گردد (علی‌نژاد، ۱۳۹۵).

حضرت امام خمینی (رضوان‌الله تعالی علیه) در فقهی کلام خود در خصوص اهمیت آموزش کارکنان نظامی عنوان فرمودند: «قوای خودتان را مجهز و تعلیمات نظامی پیدا کنید و به دوستانان تعلیم دهید، مملکت اسلامی همه‌اش باید نظامی باشد و تعلیمات نظامی داشته باشد».

در میان عوامل تشکیل‌دهنده توان رزمی، عنصر آموزش از اهمیت خاصی برخوردار می‌باشد، به‌طوری‌که فقدان آن در تقلیل توان رزمی کاملاً چشم‌گیر است. هر نیروی نظامی حتی با داشتن مدرن‌ترین تجهیزات و سلاح، چنانچه فاقد آموزش‌های کافی و لازم باشد، قادر نخواهد بود

مأموریت محوله را انجام داده و به اهداف تعیین شده دست یابد. سرباز فاقد آموزش، مسلماً نخواهد توانست از ابزار و سلاحی که در اختیار دارد، به نحو مؤثر و مطلوب استفاده کند. نتایج حاصله از جنگ‌های جهانی و منطقه‌ای نشان داده که نقش آموزش در سرنوشت عملیات تعیین‌کننده بوده و یگان نظامی که از آموزش کافی برخوردار نباشد، در صحنه‌های نبرد حرفی برای گفتن نخواهد داشت؛ زیرا لازمه بهره‌گیری مطلوب و به موقع از سلاح و تجهیزات، برخورداری از آموزش‌های مستمر و مداوم می‌باشد (علی‌نژاد، ۱۳۹۵).

مراحل آموزش رسمی در سازمان‌های نظامی

آموزش رسمی به کارکنان یا به یگان‌های تازه فعال‌شده ارتش داده می‌شود و آموزش رسمی شامل مراحل زیر است (رستمی، ۱۳۸۶: ۴۱-۴۰):

۱- آموزش رسمی انفرادی

الف- آموزش رزم مقدماتی (مراکز آموزش): آموزش موضوعات نظامی مقدماتی و اصول رزم پیاده مقدماتی است که به کارکنان تازه استخدام‌شده ارتش اعم از کادر و یا وظیفه داده می‌شود. ب- آموزش تکمیلی انفرادی: آموزشی است که به افراد بعد از اتمام آموزش رزم مقدماتی داده می‌شود؛ که این آموزش در مراکز فرهنگی، مدارس نظامی و یگان‌های رزمی اجراء می‌شود. آموزش تکمیلی انفرادی به فرد مهارت‌های ویژه‌ای می‌آموزد که نتیجه آن کد تخصصی وی می‌گردد.

۲- آموزش رسمی یگانی

الف- آموزش مقدماتی یگانی: آموزش یگانی اولیه است تا از توانایی گروه‌ها، دسته‌ها، گروهان‌ها، آتشبارها و گروهان‌های سوارزرهی در انجام مأموریت بر اساس جدول سازمان و تجهیزات اطمینان حاصل شود. آموزش مقدماتی یگانی مقدم بر آموزش تکمیلی یگانی است و قبل از آن باید به اتمام برسد و معمولاً هر مرحله آن با اجرای آزمایش خاتمه می‌پذیرد. ب- آموزش تکمیلی یگانی: آموزشی است که گردان‌ها و تیپ‌ها بتوانند مأموریت خود را بر اساس جدول سازمان و تجهیزات انجام دهند. آموزش تکمیلی یگانی بایستی قبل از شروع آموزش آمادگی عملیاتی به اتمام برسد و معمولاً هر مرحله با اجرای آزمایش خاتمه می‌پذیرد. پ- آموزش آمادگی عملیاتی: این آموزش به وسیله یگان‌هایی اجرا می‌گردد که آموزش رسمی یگانی را به اتمام رسانده‌اند. آموزش آمادگی عملیاتی مشتمل بر آموزش مبتنی بر مأموریت

براساس جدول سازمان و تجهیزات و فعالیت‌های پشتیبانی رزمی و پشتیبانی خدمات رزمی است. تمرین‌های صحرایی معمولاً در خلال آموزش آمادگی عملیاتی اجراء می‌گردد.

تعریف رهبری

رهبری، نفوذ تعاملی بین افراد است که در یک وضعیت اعمال و از طریق فرایند ارتباطات در جهت دستیابی به هدف یا اهدافی مشخص‌شده، هدایت می‌شود. رهبری، تأثیرگذاری بر افراد در انجام وظایفشان با میل و علاقه می‌باشد. به‌طور کلی «رهبری هنر یا علم نفوذ در اشخاص است به‌طوری که با میل و خواسته خود در جهت حصول هدف‌های تعیین شده گام بردارند و به تعبیر دیگر رهبری عبارت است از توانایی ایجاد حالتی در کارکنان که با اعتماد به نفس و علاقه‌مندی انجام وظیفه می‌نمایند (کامیابی، ۱۳۹۵: ۲۷).

رهبری نظامی

رهبری نظامی هنر تصمیم‌گیری و هنر رهبری و برانگیختن سربازان و یگان‌هایشان برای اقدام عملیات، تا اراده ملت (ملی) را بر دشمن تحمیل نموده و مأموریت را با صرف کمترین هزینه و منابع انسانی و سایر منابع به انجام برسانند. به عبارت دیگر هنر و فن تحت نفوذ قرار دادن کارکنان ابواب جمعی، به‌منظور جلب همکاری و اطاعت صمیمانه آنان و علاقه باطنی در جهت نیل به هدف را رهبری نظامی گویند (آقامحمدی، ۱۳۸۵: ۵۴). رهبری در محیط نظامی یک موضوع مهم و حیاتی است و در همه زمینه‌ها از جمله: آموزش، تمرین، عملیات، پشتیبانی، اموراداری و سایر موارد نظامی نقش عمده‌ای دارد. در تاریخ جنگ‌ها نمونه‌های زیادی می‌توان یافت که رهبری مؤثر و مستقیم چگونه شکست‌ها را به پیروزی‌های درخشان تبدیل کرده است. در این زمینه تجربه نشان داده است که در شرایط سخت جنگ حتی عده‌های آموزش‌دیده و با روحیه و انگیزه نیز جهت کسب نتایج مطلوب نیاز به رهبری و هدایت مؤثر دارند (کامیابی، ۱۳۹۵: ۱۰۵). هدف نهایی رهبری نظامی حفظ و ارتقای سازمانی است که از روی میل و وفاداری مأموریت‌های واگذاری را اجراء نموده و در موارد فقدان دستورات رده بالا، ابتکارات شایسته و متناسب را به‌کار گیرد و با استفاده از اصول و روش‌های درست رهبری، سازمانی با کفایت و منضبط را ایجاد نماید که از روحیه و حمیت قسمتی عالی برخوردار باشد (کامیابی، ۱۳۹۵: ۱۰۷).

خصوصیات رهبری نظامی

هراندازه خصایل انسانی فرمانده نظامی، برجسته‌تر و ارزشمندتر باشد، نفوذ معنوی و اخلاقی او در زیردستان بیشتر خواهد بود و آن‌ها با فرمانده خود موافق و هماهنگ گشته و بدون اندک واهمه از خطرات جانی، دستورات و اوامر وی را اطاعت و اجراء می‌نمایند و حاصل این عمل کاربرد مؤثرتر عوامل فیزیکی و غیرفیزیکی توان رزمی و در نتیجه تولید بیشتر توان رزمی خواهد بود. برخی از خصوصیات رهبری عبارتند از: صبر و بردباری، تواضع و فروتنی، ابتکار عمل، سخاوت و بلندنظری، آینده‌نگری، مسئولیت‌پذیری، قاطعیت، شجاعت و جرأت، قضاوت درست، عدالت و دادگری، متعهد بودن، ایمان و تقوا، اعتمادبه‌نفس، پایبندی به نظم و اعتماد، روابط انسانی و صمیمی، انعطاف‌پذیری، تصمیم‌گیری صحیح و به‌موقع و سریع. رهبری نظامی باید با به‌کارگیری اصول و فنون فرماندهی، به شکل مناسب و از طریق اقدامات، دستورات، فرمان‌ها، آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها افراد زیردست خود را رهبری و هدایت نماید. هدف غایی رهبران نظامی ایجاد و حفظ سازمان و تشکیلاتی است که در آن انجام صادقانه و از روی اراده، هر مأموریت محوله یا امر شده را و یا در صورت فقدان دستور، اقدامات ابتکاری مناسبی را به عمل آورد. رهبری نظامی، هنری است که می‌توان آن را از طریق مطالعه، مشاهده، به‌کارگیری و تجربه آموخت، کسب کرد و توسعه داد. هنر رهبری نظامی، مستلزم رشد خصایل نیکوی شخصیتی، شناخت و به‌کارگیری اصول شناخته‌شده رهبری می‌باشد که فرمانده را در انجام مأموریت محوله موفق می‌سازد. رهبری نظامی باید به این واقعیت آگاه باشد که هدف نهایی، دستیابی به حداکثر کارایی رزمی است (نیک‌بخش، ۱۳۹۸: ۵۴).

نشانه‌های رهبری نظامی

برای شناخت عنصر رهبری لازم است به نشانه‌های رهبری نظامی پی برد. اصولاً چهار نشانه مهم است که می‌توان به‌وسیله آن چهار نشانه به کیفیت رهبری نظامی در یگان‌های نظامی پی برد و از این طریق مشخص نمود که آیا رهبری در این یگان نظامی موفقیت‌آمیز بوده است و یا خیر؟ این چهار نشانه مهم عبارتند از:

انگیزه و روحیه، کارایی و اثربخشی، حمیت قسمتی و انضباط.

شکل (۲) نشانه‌های رهبری نظامی

تأثیر رهبری نظامی

فن و هنر تحت نفوذ قرار دادن پرسنل ابواب جمعی، به منظور جلب همکاری و اطاعت صمیمانه آنان از روی میل و علاقه باطنی در جهت نیل به هدف را رهبری نظامی گویند. هر اندازه خصایص انسانی فرمانده نظامی، برجسته‌تر و ارزشمندتر باشد، نفوذ معنوی و اخلاقی او در زیردستان نیز بیشتر شده و آن‌ها با فرمانده خود موافق و هماهنگ گشته و بدون اندک واهمه از خطرات جانی، دستورات و اوامر وی را اطاعت و اجراء می‌نمایند. حاصل این عمل، کاربرد مؤثرتر عوامل فیزیکی و غیرفیزیکی توان رزمی و در نتیجه افزایش توان رزمی خواهد بود و در مواردی که توان نیروهای طرفین در تعادل نسبی قرار دارد، کیفیت روحی و شخصیت و شایستگی فرماندهان، تعیین‌کننده نتیجه نبرد خواهد بود (معین‌وزیری و یاسینی، ۱۳۷۹: ۵۴).

روحیه

ژنرال جورج مارشال، روحیه را چنین توصیف کرده است: «حالتی از تفکر که مؤید ثابت‌قدمی، شهادت و امید است. حالتی از اطمینان، غیرت و وفاداری است. نیرویی حیات بخش؛ حاکی از روح صمیمیت و یگانگی دسته جمعی و اراده و تصمیم. نیروی روانی لایزالی است که تا انتهای راه، توان تحمل می‌بخشد و از عزمی مستحکم برای پیروزی نشأت می‌گیرد. با برخورداری از آن دستیابی به همه چیز ممکن است و بدون آن هیچ چیز از جمله طرح‌ریزی‌ها، تهیه مقدمات و تولید به پشیزی نمی‌ارزد». ژنرال جان بیریه، در کتاب خود تحت عنوان نام «هوشیاری و تسلط روانی در نبرد» ابراز عقیده می‌نماید که: «تسلط فرمانده و شمار جنگجویان و تمرین آن‌ها و نیروی سلاح و فراوانی آن بعید است که در نبرد، عامل پیروزی باشد. چنان‌چه روحیه توانا و عالی وجود نداشته باشد، اینها اصولاً کارساز نخواهند بود. عامل اساسی در نبرد داشتن روحیه عالی است (آشتیانی، ۱۳۹۰).

روحیه همواره در بحث یگان‌های نظامی یکی از اصول اولیه انگیزه برای عملیات نظامی بوده است و این مطلب که از چه زمانی روحیه در یگان‌های نظامی مطرح گردیده، باید اذعان داشت با ایجاد و تشکیل ارتش‌ها همواره وجود داشته و اصولاً بدون وجود روحیه نمی‌توان به‌طور اولی از انگیزه برای دفاع بحث نمود (مدنی، ۱۳۹۴). روحیه یک حالت، تمایل یا واکنش روان‌شناختی است که با ویژگی‌هایی نظیر خلق بالا، عاطفه مثبت، اعتماد به خود، حمیت گروهی، تمایل زیاد برای به سامان رساندن مأموریت‌های گروه، مشخص می‌شود (مرادیان، ۱۳۹۱: ۱۴۷).

عوامل مؤثر بر روحیه

الف- عوامل فردی مؤثر بر ایجاد روحیه: این عامل به نیازهای بیولوژیکی و روان‌شناختی بستگی دارد. بهداشت خوب، سلامتی، غذای خوب، استراحت مناسب و خواب کافی، لباس‌های خشک و تمیز، در دسترس بودن حمام از عواملی هستند که موجب به وجود آمدن روحیه بالا می‌شوند. چارلز مک‌دونالد یکی از فرماندهان یک گردان پیاده در جنگ جهانی دوم در یک جمله کوتاه چنین می‌گوید: «هیچ‌وقت برای من اتفاق نیفتاده که روحیه‌ام برابر زمانی باشد که در یگان حمام کرده باشم». علاوه بر عوامل فیزیولوژیک مؤثر در روحیه فردی، عوامل روان‌شناختی دیگری وجود دارد که نقش مهمی در روحیه سربازان بازی می‌کند. روحیه سرباز به عواملی چون هدف، نقش اجتماعی در واحد و وجود یک دلیل برای اعتماد به نفس وابسته است. همچنین یکی از عوامل مؤثر در ایجاد روحیه را ایمان و ایدئولوژی می‌دانند که می‌تواند موجب افزایش عملکرد نظامی افراد شود. میهن‌پرستی و داشتن ایدئولوژی و ایمان موجب کاهش خواسته‌ها و نیازهای افسرانی بوده است که دارای این ویژگی‌های بوده‌اند. از دیگر عوامل مؤثر در روحیه آموزش است که نقش محوری در ایجاد روحیه در یگان نظامی را ایفاء می‌کند (شالت، ۱۳۹۲: ۵۶).

ب- عوامل گروهی مؤثر در روحیه: اغلب توانایی و اراده سربازان درگیر در میدان رزم بستگی به دشمن مقابل آن‌ها ندارد بلکه بیشتر وابسته به شرایط محیط اطراف و ارتباطی است که با هم‌رزمان خود دارند. به‌طورکلی همبستگی گروهی و عواملی که آن را تقویت می‌کند در ایجاد روحیه واحدهای نظامی مؤثر هستند (شالت، ۱۳۹۲: ۵۷).

پ- سایر عوامل: دیگر عوامل مؤثر در روحیه، آیین‌نامه‌های نظامی ارتش‌ها، مشق‌های نظامی، سان و رژه، یونیفرم‌های نظامی، مراسم مختلف نظامی، شعار و سرودهای حماسی، پرچم‌های سمبلیک و نشان‌های نظامی یگان‌ها، اسامی خاص اسطوره‌های جنگ و فرماندهان شجاع در

دوران گذشته، نمادهای بزرگ مذهبی و دینی و از این قبیل در قالب دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌های نظامی به همراه آموزه‌های دینی، اجتماعی، فرهنگی، تاریخی و ملی، می‌تواند انرژی روحیه جنگی را قدرتمند سازد. شعار «عقل سالم در بدن سالم» در برنامه‌ریزی و مدیریت دفاعی کشورها مهم و باید مورد توجه قرار گیرد. به عبارت دیگر روحیه قوی با جسم قوی ارتباط تنگاتنگی دارد. همان‌گونه که روح ضعیف نمی‌تواند جسم قوی را همراهی کند (گروه مؤلفین، ۱۳۸۸: ۱۱۲).

نیروهای فرامنطقه‌ای

نیروهای فرامنطقه‌ای در عرصه بین‌المللی به نیروهایی گفته می‌شود که خارج از یک منطقه جغرافیایی (به عنوان مثال نیروهای آمریکا، انگلیس و ناتو در منطقه غرب آسیا) بوده و تفاوت مشهودی در ابعاد مختلف قدرت با کشورهای آن منطقه دارند و به عبارتی دیگر قدرت مانورشان فراتر از منطقه‌ای خاص است (سایت شورای راهبردی روابط خارجی جمهوری اسلامی ایران، ۱۴۰۰).

رهنامه عملیاتی نیروهای فرامنطقه‌ای

رهنامه عملیاتی نیروهای فرامنطقه‌ای به شرح زیر است (حسینی و غلامعلیان، ۱۳۹۲: ۳):

آماه‌سازی افکار عمومی

تحمل حداقل تلفات

پرهیز از ورود به مناطق پرجمعیت و جنگ با مردم

عملیات سریع و قاطع

ارزیابی همه‌جانبه اطلاعاتی

عملیات مبتنی بر تأثیر نه انهدام

حداکثر استفاده از نیروهای رزمی ویژه و یگان‌های تاکتیکی کوچک و خودکفا

تأکید بر حداکثر استفاده از نیروهای مشترک و مرکب

تأکید بر به‌کارگیری سلاح‌ها و فناوری‌های نوین و روزآمد در صحنه‌های متفاوت عملیاتی

تکیه بر عملیات جنگ الکترونیک

تکیه بر عملیات روانی گسترده

در کنترل قرار دادن زمان نبرد

کاهش رده‌های فرماندهی و افزایش سرعت تصمیم‌گیری در صحنه عملیات

رده‌نامه نیروی زمینی متجاوز

- تکیه بر عملیات هوایی و پشتیبانی نزدیک هوایی
- تحرک بالا و اجرای تاخت‌های سریع هوایی و بالگرد علیه مراکز مقاومت
- توسعه صحنه نبرد با نفوذ در عمق و اختلال در نظم دفاعی جبهه مقابل
- انعطاف‌پذیری و ابتکار عمل
- استفاده هر چه بیشتر از تجهیزات انفرادی ویژه
- پشتیبانی لجستیک همه‌جانبه و به‌موقع و حرکت هم‌زمان مراکز پشتیبانی با یگان‌های مانوری
- تأکید بر استفاده از سلاح‌ها و مهمات هوشمند برای اجتناب از رزم نزدیک و انهدام از راه دور
- تأکید بر آتش‌های پشتیبانی به‌ویژه آتش‌های ضد آتشبار در کلیه رده‌ها
- نبرد غیرخطی و تعمیق میدان نبرد
- توجه به اصل استفاده از تسلیحات غیرمتعارف سبک
- تأکید بر عدم درگیری در جنگ شهری و رودرویی (مقابله) با مردم
- تأکید بر افزایش آهنگ حرکت در روی زمین و حداکثر استفاده از خطوط مواصلات
- تأکید بر اجرای عملیات فریب و نیرنگ در سطوح مختلف
- استفاده گسترده از عملیات جنگ الکترونیک و ایجاد اختلال در سیستم‌های فرماندهی و کنترل
- استفاده از توان جنگ الکترونیک با در اختیار داشتن تسلیحات ویژه مثل بمب‌های الکترومغناطیس و گرافیتی و غیره
- تأکید بر عدم درگیری مستقیم و جبهه‌ای با دشمن (بدون تماس و با حداقل درگیری) و تکیه بر عملیات احاطه و متحرک هوایی
- تأکید بر استفاده مؤثر از عملیات روانی قبل و حین و پس از درگیری نظامی
- اجتناب از جنگ فرسایشی و طولانی‌مدت و تلاش در جهت دسترسی سریع به مرکزیت سیاسی کشور
- ممانعت از تبدیل شهرها به مرکز سازمان‌دهی مقاومت‌های ملی (آیین متجاوز، ۱۳۹۶: ۲).

نقاط قوت نیروهای فرمانطقه‌ای

- برخورداری از امکان انجام غافل‌گیری راهبردی به وسیله ایجاد بحران‌های ساختگی (به عنوان نمونه در جنگ‌های عراق و افغانستان) و به پای کار آوردن نیروهای مورد نیاز تحت پوشش
- تجربه کافی از درگیری‌های متعدد در اقصی نقاط جهان
- دارای تجهیزات پیشرفته مدرن، آموزش‌های مناسب و نیروهای عملیاتی با کیفیت و تحرک بالا
- در اختیار داشتن امکانات گسترده جنگ روانی، بهره‌برداری از سامانه‌های ماهواره‌ای و ارتباطی و شبکه‌های وسیع رسانه‌های گروهی اعم از صوتی، تصویری و نوشتاری در زمان جنگ و ارائه تصویر خلاف واقعیت از تحولات جبهه مقابل
- استفاده از پشتیبانی‌های اطلاعاتی کشورهای هم‌پیمان
- تجربه در تجاوز به سایر کشورها و بهره‌گیری از آن در عملیات بعدی
- تحرک خوب به دلیل برخورداری از امکانات ترابری زمینی، هوایی و دریایی
- برقراری تأمین عقبه و پهلوهای نیروهای درگیر توسط بالگردها و نیروی هوایی و اجرای عملیات هوایی با سرعت و دقت بسیار زیاد
- توانمندی بسیار بالای لجستیکی عوامل پشتیبانی‌کننده از کلیه نیروهای عمل‌کننده.
- هماهنگی بالای اطلاعاتی بین عوامل موجود در فضا (ماهواره‌ها)، هواپیماهای بدون سرنشین UAV و هواپیماهای بال ثابت، سیستم‌های عکس‌برداری، سیگنت‌ها و ایلنت‌ها و همچنین نیروهای ویژه به منظور دستیابی به اطلاعات دقیق از طرف مقابل و تعیین هدف و در نهایت وارد نمودن ضربه سنگین به آن‌ها از طریق سامانه فرماندهی و کنترل پیشرفته
- استفاده گسترده از هواپیماهای بدون سرنشین به عنوان هدف‌های کاذب و طعمه به منظور کشف سامانه‌های پدافندی دشمن و استراق سمع مکالمات فرماندهان و مسئولین و همچنین استفاده از انواع هواپیماهای جاسوسی و مراقبتی
- کاهش زمان تعیین هدف و انهدام آن توسط توپخانه، موشک و نیروی هوایی، از چندین روز به چند ساعت و گاهی اوقات چند دقیقه
- استفاده سریع از تجهیزات پزشکی مدرن و جلوگیری از تلفات نیروهای انسانی عمل‌کننده (بانداهای انعقادکننده خون، قالب‌های نگهدارنده قطعات بدن با صفحات سرامیکی و غیره)

- توانایی سامان‌دهی و هدایت جنگ روانی گسترده علیه کشور هدف از طریق: استفاده از رسانه‌های گروهی (تلویزیون و مطبوعات و ...) سوءاستفاده از مراجع و سازمان‌های بین‌المللی طراحی و اجرای طرح‌های تبلیغی و عملیات روانی گسترده و بلندمدت کنترل و هدایت اخبار جنگ با اعزام خبرنگار و گزارش‌گر به همراه یگان‌های زمینی برای معکوس جلوه‌دادن اقدامات طرق مقابل (آیین متجاوز، ۱۳۹۶: ۹).

نقاط ضعف نیروهای فرمانطقه‌ای

- نیاز به همکاری کشورهای هم‌جوار به‌عنوان سرپل عملیاتی
- ضعف در برابر عملیات‌های نامنظم و شهادت‌طلبانه
- ضربه‌پذیر بودن محورهای آمادی و لجستیکی به‌علت پراکندگی یگان‌های عمل‌کننده
- ضعف این نیروها در اجرای آرایش‌های تاکتیکی در شرایط جوی نامساعد و ضربه‌پذیر بودن آنان در این شرایط (طوفان شن و غیره)
- عدم آشنایی با فرهنگ مردم و ضعف کنترل مردم مناطق اشغالی
- آسیب‌پذیر بودن بالگردهای مهاجم در مقابل سلاح‌های پدافندی دوش پرتاب غیرالکترونیکی
- آسیب‌پذیری در جنگ شهری و در صحنه‌های با عدم امکان تشخیص مردم عادی از نظامیان
- وحشت نیروهای مهاجم از ناامنی صحنه نبرد
- ضعف در مقابل مقاومت مردمی و نیروهای پایداری
- ضعف در برابر طولانی‌شدن زمان عملیات و مدت حضور در یک منطقه و کاهش روحیه آنان
- ضعف نیروهای متجاوز در برابر افزایش تلفات نیروی انسانی (آیین متجاوز، ۱۳۹۶: ۶).

توانمندی نظامی ارتش آمریکا به‌عنوان نماد نیروهای فرمانطقه‌ای

- از آن‌جا که پیروزی نهائی در جنگ‌ها، باوجود کوبندگی حملات هوائی، موشکی و دریایی و در اختیار داشتن برتری تجهیزات و فناوری، با اشغال و تصرف زمین حاصل می‌شود، بنابراین با مدنظر قرار دادن تجربیات حاصله از تهاجم آمریکا به عراق و افغانستان، رهنامه تاکتیکی و شیوه جنگیدن یگان‌های نیروی زمینی ارتش آمریکا از اصول زیر پیروی می‌نماید (گروه مؤلفین، ۱۳۸۸: ۶۵-۶۰):

- ۱- طرح ریزی قطع خطوط ارتباطی نیروی مقابل و تسلط بر محیط الکترومغناطیسی صحنه نبرد از طریق امکانات هوایی و زمینی و برخورداری از فناوری برتر و تجهیزات و تسلیحات مدرن عملیاتی و اطلاعاتی شبانه و روزانه.
- ۲- تأکید بر حداقل تلفات به افراد غیرنظامی و غیر درگیر در صحنه نبرد در جهت حفظ ابتکار عمل و پرهیز از مردمی شدن جنگ.
- ۳- تأکید بر حمایت و پشتیبانی آتش‌های توپخانه سازمانی و تأمین امنیت در فضا به هنگام اقدام علیه نیروهای پدافند کننده.
- ۴- به کارگیری واحدهای رزمی کوچک و متوسط و نیروهای ویژه، به منظور جمع‌آوری اخبار و کسب اطلاعات، حمله، تخریب و انهدام مواضع نیروهای مدافع.
- ۵- اجتناب از رویارویی با نقاط قوت دشمن و بکار بردن توان رزمی خود علیه نقاط ضعف مدافع.
- ۶- تأکید بر برقراری تأمین عقبه و جناحین نیروهای خود در طول مسیر و محور پیشروی به وسیله بالگردهای سازمانی.
- ۷- دور زدن نقاط مستحکم نیروی پدافند کننده.
- ۸- بهره‌مندی گردان‌های مانوری از هواپیماهای شناسایی بدون سرنشین و جنگی به منظور تسهیل در پیشروی و آتش و مانور و نیز تقلیل آسیب‌پذیری‌های احتمالی.
- ۹- اجرای عملیات روانی، قبل، حین و پس از درگیری.
- ۱۰- استفاده از عملیات پوشش و فریب به منظور صرفه‌جویی در قوا و تضعیف قدرت یگان‌های مانوری و دیده‌بانی نیروی کشور هدف.
- ۱۱- استفاده از نیروهای ترکیبی جهت حفظ و سرعت بخشیدن به دور تک با تضعیف هر چه بیشتر روحیه و توان رزمی نیروهای مدافع به هنگام پیشروی.
- ۱۲- تأکید بر محافظت و حفظ نیروها و تجهیزات یگان به منظور حفظ بقاء در طول عملیات توأم با حداکثر پیشروی جهت تأمین اهداف از قبل تعریف شده.
- ۱۳- توانایی جابجایی کامل یا بخشی از نیروها در منطقه عملیات در حداقل زمان ممکن توسط وسایل پروازی (با داشتن لشکرهای ۱۰۱ و ۱۰۲ هوابرد).

۱۴- انتقال امکانات آمادی در کمترین زمان به‌ویژه به نقاط و عوارض حساس و کلیدی صحنه عملیات با بهره‌گیری از تجارب حاصله از جنگ‌های اخیر.

۱۵- استفاده از واحدهای عملیات ویژه در صحنه نبرد به‌عنوان مکمل گردان‌های مانوری، جهت برقراری امنیت نقاط حساس و تعیین موقعیت و محدود نمودن تحرکات نیروهای مدافع.

۱۶- امکان اجرای عملیات و رزم در شرایط مختلف با بهره‌گیری مفید و مؤثر از تجهیزات انفرادی ویژه در جهت حفظ نیروهای مانوری و تحمیل اراده و تلفات بیشتر به نیروهای مدافع.

۱۷- تعویض منطقه نبرد با تکیه بر انعطاف‌پذیری و بهره‌گیری مفید و مناسب از توان یگان‌های پشتیبانی پروازی، به‌منظور پرهیز از درگیری مستقیم (بدون تماس و یا حداقل درگیری با نیروهای پدافندی سازمان‌یافته در صحنه نبرد).

۱۸- تأکید متجاوز بر تحکیم و سازمان‌دهی مجدد در صورت آسیب دیدن از ناحیه نیروهای پدافند کننده با ابلاغ مأموریت جدید و پیش‌بینی نشده.

۱۹- قابلیت انعطاف در مانور به علت برخورداری از پشتیبانی آتش بالگردها و حمایت یگان‌های مانوری توسط نیروی هوایی.

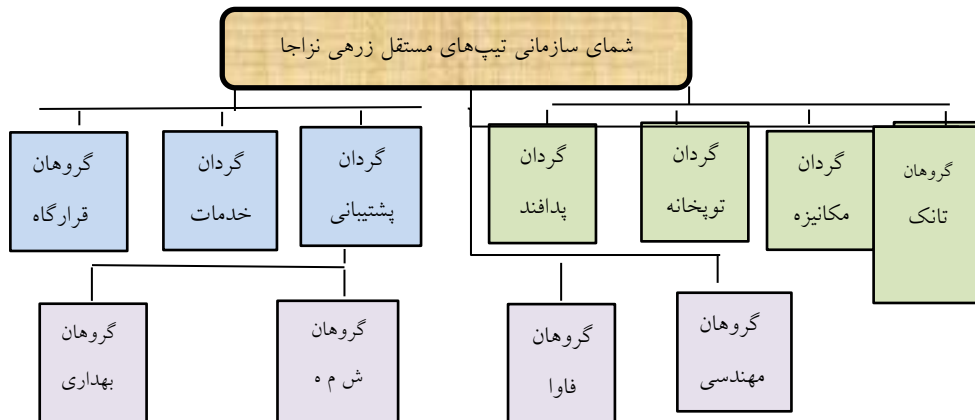
۲۰- توانایی در هلی‌برن و انتقال نیرو به عمق ۲۰ الی ۳۰ کیلومتری جبهه نیروهای پدافند کننده در صحنه درگیری و محورهای پیشروی.

۲۱- بهره‌گیری از پشتیبانی مهمات غیرمتعارف در جهت تأمین اهدافی که در آن‌ها مقاومت سرسختانه صورت می‌گیرد.

۲۲- طرح‌ریزی و توانایی بالا در اجرای عملیات هوایی با سرعت و دقت بسیار زیاد به‌وسیله هواپیماهای بدون سرنشین و با سرنشین جنگی و غیره در پشتیبانی از نیروهای تک‌ور زمینی.

سازمان تیپ مستقل زرهی

سازمان تیپ‌های مستقل زرهی نراجا شامل مجموعه فرماندهی و ارکان ستاد، هفت گردان (رزمی، پشتیبانی رزمی و پشتیبانی خدمات رزمی) و همچنین تعداد پنج گروهان مستقل (رزمی، پشتیبانی رزمی و پشتیبانی خدمات رزمی) به‌شرح زیر می‌باشد:

نمودار (۱) شمای سازمانی تیپ‌های مستقل زهری نژاجا (کریمی و همکاران، ۱۴۰۰)

آرایش یگان‌های تیپ زهری

یکی از اصلی‌ترین اقدامات برای استقرار تیپ زهری در منطقه مسئولیت، صورت‌بندی و آرایش منطقه می‌باشد. با توجه به تنوع مناطق جغرافیایی و وسعت زیاد، تیپ زهری باید آرایش‌های مختلفی در نقاط مختلف داشته باشد که شرایط و نوع این آرایش و صورت‌بندی در نقاط گوناگون متغیر خواهد بود (گروه مؤلفین، ۱۳۹۲: ۲۰۸).

عوامل مؤثر در اتخاذ صورت‌بندی (نحوه گسترش) تیپ زهری در نبرد با نیروهای فرمانطقه‌ای

- مأموریت
 - شکل زمین
 - شکل و تعداد محورهای موجود
 - وسعت منطقه واگذاری به یگان
 - امکانات حفظ سامانه فرماندهی و کنترل
 - اهمیت نقاط، مراکز و یا تأسیسات موجود
 - وجود امکانات پشتیبانی خدمات رزمی در منطقه
 - مقدرات و محدودیت‌ها
 - تعداد نقطه یا نقاطی که باید از آن دفاع نمود (حسینی و همکاران، ۱۳۹۶: ۶۰).
- پیشینه‌های پژوهش

با بررسی‌های به‌عمل آمده از مراکز علمی- پژوهشی کشور، فصلنامه‌های داخلی و خارجی، سایت‌های معتبر علمی به‌ویژه مراکز نظامی و دفاعی نیروهای مسلح، پژوهشی با موضوع پیش‌رو و یا پژوهش‌های مشابه در خصوص چگونگی ارتقاء عوامل نامحسوس توان رزمی تیپ‌های مستقل زرهی نزا‌جا در مقابله با نیروهای فرمانطقه‌ای، یافت نشد. بنابراین در راستای مسئله تحقیق، کاوش و جستجو در اسناد، مدارک، تحقیقات و پژوهش‌ها و نوشته‌های موجود، ما را به مقالات و آثار علمی زیادی در این‌باره رهنمون نمی‌سازد و با بررسی‌های زیاد به این نتیجه رسیده که این موضوع به‌صورت تخصصی، موضوع هیچ مقاله‌ای نبوده، اما موضوعات مشابه که در خصوص توان رزمی در آن‌ها صحبت شده باشد به شرح زیر یافت گردید:

جدول (۱) پیشینه تحقیقات انجام شده

محقق	عنوان تحقیق	محل و سال تحقیق	اهداف تحقیق
حمداله جمشیدی	چگونگی محاسبه مؤلفه‌های نامحسوس برترساز توان رزمی نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران در برآورد عملیاتی جهت مقابله با تهدیدات فرمانطقه‌ای	دافوس اجا، ۱۳۹۰	محاسبه مؤلفه‌های نامحسوس توان رزمی نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران در برآورد عملیاتی جهت مقابله با تهدیدات فرمانطقه‌ای
نتایج تحقیق: نتایج به‌دست آمده از تجزیه و تحلیل سؤالات پرسشنامه در راستای پاسخ‌گویی به اهداف تحقیق، مؤلفه‌های برترساز مؤثر بر آمادگی رزمی به ترتیب اهمیت، مانور، جنگ الکترونیک، عملیات اطلاعات و حفاظت اطلاعاتی، هماهنگی و کنترل، عملیات روانی، پوشش و فریب تاکتیکی، عامل زمین، عملیات سد موانع، آب و هوا و جو، آسیب‌پذیری و قبول خطر هست که اهمیت شاخص‌های هر مؤلفه و اولویت‌های آنان مورد محاسبه قرار گرفته و تبیین شده است که به ترتیب اهمیت بدین شرح می‌باشد. توانایی فرماندهان یگان عمل‌کننده در ترکیب انواع عملیات (آفندی، پدافندی)، نحوه کاربرد سامانه‌های الکترونیکی دشمن و استفاده صحیح از اصول جنگ الکترونیک، تهیه اطلاعات دقیق از دشمن و نیروهای مقابل، حضور متخصصان جنگ روانی و داشتن مهارت و تخصص متخصصان جنگ روانی حاضر در یگان، تهیه طرح‌های فریب برای کمک به تلاش اصلی، پیش‌بینی تأثیر جو در اجرای عملیات در دید کم در تهیه طرح‌ها، بهره‌برداری از تحرک و سرعت عمل برای کاهش آسیب‌پذیری در برابر دشمن، استفاده از اختفاء و پوشش برای کاهش آسیب‌پذیری در برابر دشمن و استفاده از پراکندگی برحسب مورد برای کاهش آسیب‌پذیری در برابر دشمن تبیین شده است.			

محمد رضا آشتیانی	چگونگی ارتقاء توان رزمی تیپ ۵۵ هوابرد با استفاده از نیروی انسانی و تجهیزات	فصل نامه راهبرد نظامی، ۱۳۹۰	ارتقاء توان رزمی تیپ ۵۵ هوابرد با استفاده از نیروی انسانی و تجهیزات برای جنگ‌های آینده
نتایج تحقیق: با مقایسه اماره آزمون ۶۷/۲۵۲ و مقدار بحرانی (۴۸/۹) ملاحظه می‌شود، آماره آزمون در ناحیه H_1 قرار دارد، بنابراین فرضیه H_0 رد می‌شود. لذا در سطح خطای ۵٪ فرضیه پژوهشی مبنی بر اظهار نظر جامعه نمونه در مورد ارتباط بین تأثیر مؤلفه تجهیزات انفرادی و یگانی مناسب و پیشرفته برد توان رزمی تیپ ۵۵ هوابرد را برای جنگ‌های آینده پذیرفته شده و مشخص می‌گردد رابطه معنی‌داری بین مؤلفه تجهیزات انفرادی و یگانی مناسب و پیشرفته و توان رزمی تیپ ۵۵ هوابرد را برای جنگ‌های آینده وجود دارد.			
سید مصطفی مدنی	تأثیر رهبری تحول‌آفرین بر ارتقاء توان رزمی در یک سازمان دفاعی	دانشگاه امام حسین (ع) ۱۳۹۴	بررسی تأثیر رهبری تحول‌آفرین بر ارتقاء توان رزمی در یک سازمان دفاعی
نتایج تحقیق: نتایج نشان داد که همه مؤلفه‌های رهبری تحول‌آفرین، ترغیب ذهنی (با ضریب تعیین ۳۴۷/۰)، نفوذ آرمانی (با ضریب تعیین ۴۶۳/۰)، انگیزش الهام‌بخش (با ضریب تعیین ۴۱۷/۰) و ملاحظات فردی (با ضریب تعیین ۴۶۳/۰) بر ارتقاء توان رزمی مؤثر هستند.			

روش‌شناسی

این پژوهش از نوع کاربردی بوده و روش تحقیق مرتبط با آن با روش توصیفی انطباق دارد. برای انجام این پژوهش، جمع آوری اطلاعات به دو روش میدانی (مصاحبه و پرسشنامه) و کتابخانه‌ای صورت گرفته است و از آن‌جا که در فرآیند تحقیق از داده‌های کیفی و کمی استفاده شده است، بنابراین رویکرد تحقیق آمیخته می‌باشد. برای این کار، ادبیات موضوع و مطالعات میدانی موثق انجام شده توسط دیگران مورد بررسی قرار گرفته و سایر اطلاعات مورد نیاز از طریق جستجوی کتابخانه‌ای، اینترنتی و بانک‌های اطلاعات داخلی و خارجی به دست آمده است. جامعه آماری این پژوهش برای مرحله کیفی (مصاحبه) شامل تعداد ۶ نفر از صاحب‌نظران و خبرگان مرتبط با موضوع در سطح نازجا می‌باشند که به‌نحوی در سطوح مختلف فرماندهی، ستادی، آموزشی و عملیاتی فعالیت داشته‌اند. همچنین جامعه آماری برای مرحله کمی (پرسشنامه) با طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت شامل کلیه فرماندهان و مسئولین در آجا، جانشینان و معاونین تیپ‌های مستقل زرهی و کلیه افسران ارشد، مدیران در مشاغل مدیریتی، فرماندهی، کارشناسی یگان‌های تابعه مشغول بودند؛ که حداقل دارای بیست سال سابقه خدمت بوده و همگی از

تجربیات فراوان و ارزنده‌ای پیرامون موضوع مورد پژوهش برخوردار می‌باشند و با توجه به این‌که موضوع تحقیق در رابطه تیپ‌های مستقل زرهی نزاها بوده است، لذا گزینش این گروه‌ها به‌عنوان جامعه آماری، بدین لحاظ است که کارکنان آن به جهت موقعیت شغلی (سابقه و تجربه) از ویژگی‌های و خصوصیات جامع آماری برخوردار بوده و با وضعیت موجود سازمان و همچنین تهدیدهای احتمالی به‌خوبی آشنایی داشته و به همین منظور تنگناها و نارسایی‌ها و مشکلات را به‌خوبی لمس نموده‌اند و از این رو پژوهشگران جامعه آماری را در سطح معاونت، مدیریت، فرمانده و کارشناس تعریف نموده‌اند که تعداد آن‌ها ۱۱۰ نفر می‌باشد. حجم نمونه شامل ۸۶ نفر از اعضای جامعه آماری به شرح جدول زیر می‌باشند و روش نمونه‌گیری تصادفی طبقاتی می‌باشد.

جدول (۲) حجم نمونه

ردیف	شرح	جامعه آماری	جامعه نمونه
۱	فرمانده، جانشین و معاون اداری تیپ‌های مستقل زرهی نزاها	۲۵	۱۹
۲	کارشناسان عملیاتی در سطح نزاها و آجا	۳۵	۲۷
۳	صاحب‌نظران نظامی در حوزه آشنا به توان رزمی تیپ‌های مستقل زرهی	۵۰	۴۰
جمع کل		۱۱۰	۸۶

در این تحقیق پس از جمع‌آوری اطلاعات، طبقه‌بندی و ارزیابی داده‌های به‌دست آمده از اسناد و مدارک و مصاحبه با صاحب‌نظران اطلاعات مورد تجزیه تحلیل توصیفی با رویکرد کیفی قرار گرفت و به این صورت قبل از تجزیه و تحلیل کار دسته‌بندی، گروه‌بندی و طبقه‌بندی اطلاعات انجام شد. در گام اول طبقه‌بندی اطلاعات در سه سطح انجام گرفت ابتدا با پالایش داده‌ها اطلاعات زائد، مضاعف، اشتباه، مشکوک و نامربوط را حذف نموده و سپس در گام دوم با انتخاب، تمرکز و تنظیم و تبدیل داده‌های تلخیص شده اطلاعات پردازش گردید.

تجزیه و تحلیل

در این مقاله، ابتدا تجزیه و تحلیل کیفی بر اساس نظرات صاحب‌نظران و مطالعه منابع و سپس به تجزیه و تحلیل کمی داده‌های جمع‌آوری شده، پرداخته شده است.

تجزیه و تحلیل کیفی

الف- تجزیه و تحلیل کیفی هدف اول تحقیق: ارتقاء تأثیر رهبری نظامی فرماندهان تیپ‌های مستقل زرهی نزاجا در مقابله با نیروهای فرامنطقه‌ای.

با بررسی، تجزیه و تحلیل و پردازش داده‌ها مشخص گردید که رهبری به‌عنوان یکی از عوامل نامحسوس توان رزمی نقش محوری را در ارتقاء توان رزمی تیپ‌های زرهی در مقابله با نیروهای فرامنطقه‌ای ایفاء می‌کند. زیرا شخصیت و لیاقت آن‌ها تأثیر مثبتی بر نتایج نبردها دارد؛ و از طرفی مهم‌ترین مؤلفه در بالا بردن سطح رهبری، انتخاب صحیح است و فرمانده‌ای باید در مسند امور قرار گیرد که تخصص همراه با تعهد را توأم داشته باشد و سلسله مراتب فرماندهی را طی کرده باشد.

ب- تجزیه و تحلیل کیفی هدف دوم تحقیق: ارتقاء آموزش کارکنان تیپ‌های مستقل زرهی نزاجا، در مقابله با نیروهای فرامنطقه‌ای.

با بررسی، تجزیه و تحلیل و پردازش داده‌ها مشخص گردید که مهم‌ترین عامل ارتقاء توان رزمی آموزش است که با اجرای دقیق و مداوم آن توان رزمی افزایش یافته و می‌توان با هرگونه تهدید فرامنطقه‌ای مقابله نمود. که در همین راستا بایستی آموزش‌های تئوری با تمرینات مداوم صحرایی تلفیق و تکمیل گردد تا آنچه نفرات در کلاس آموزش فراگرفته‌اند در صحنه عمل تجربه نمایند و به سطح مهارت مطلوب دست یابند. آموزش‌ها باید مبتنی بر نیازهای روز بوده تا بتواند بر پیشبرد اهداف تیپ‌های مستقل زرهی در مقابله با نیروهای فرامنطقه‌ای مؤثر باشد.

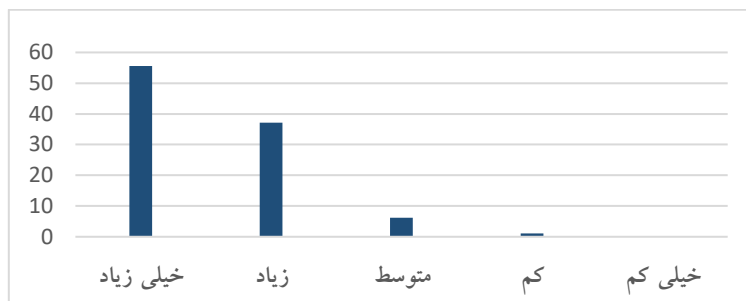
پ- تجزیه و تحلیل کیفی هدف سوم تحقیق: ارتقاء روحیه کارکنان تیپ‌های مستقل زرهی نزاجا، در مقابله با نیروهای فرامنطقه‌ای.

با بررسی، تجزیه و تحلیل و پردازش داده‌ها مشخص گردید که یکی از امتیازات بارز در میدان رزم و در واقع مشت فرماندهان در نبرد، روحیه کارکنان می‌باشد. روحیه کارکنان به عواملی چون هدف، نقش اجتماعی در واحد، حمیت گروهی، تمایل زیاد برای به سامان رساندن مأموریت‌های گروه و وجود یک دلیل برای اعتماد به نفس وابسته است. مهم‌ترین روش در کسب اعتماد به نفس، ارتباط با خداوند است، اتکای به خداوند به‌عنوان برترین قدرت، باعث بی‌نیازی و استقلال در شخصیت و عزت نفس فرد می‌شود. حمیت قسمتی تنها احساس علاقه به شهر و روستا یا قبیله را در برنمی‌گیرد؛ بلکه عوامل پنداری، مادی و معنوی در برانگیختن آن

مؤثر است و آنچه باعث می‌شود رزمنده در میدان نبرد تا پای جان مقاومت کند و جان خود را فدای وطن خود کند همین احساس حمیت قسمتی و علاقه به شهر و زادگاه انسان و عوامل معنوی است.

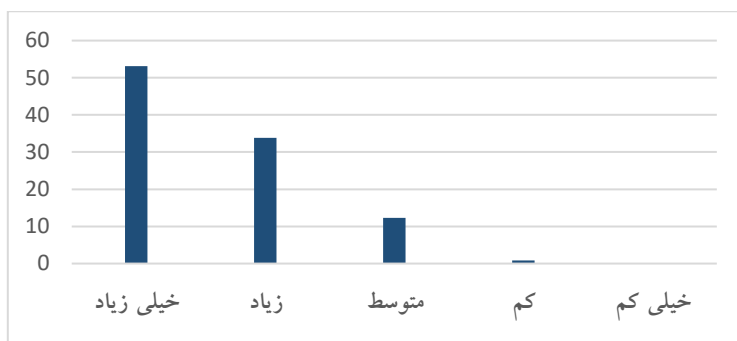
تجزیه و تحلیل کمی

الف- تجزیه و تحلیل توصیفی سؤالات مربوط به هدف اول: با توجه به نمودار (۱)، نتایج حاصله مبین این است که از تعداد ۶۵ نفر پژوهش‌خوانندگان جامعه نمونه تعداد ۳۶ نفر (۵۵/۶ درصد) گزینه خیلی زیاد، تعداد ۲۴ نفر (۳۷/۱ درصد) گزینه زیاد، تعداد ۴ نفر (۶/۲ درصد) گزینه متوسط و تعداد ۱ نفر (۱/۱ درصد) گزینه کم را انتخاب نموده‌اند. در نتیجه ۹۲/۷ درصد از جامعه نمونه معتقدند که ارتقاء رهبری نظامی فرماندهان باعث افزایش توان رزمی برای مقابله با نیروهای فرامنطقه‌ای می‌شود.

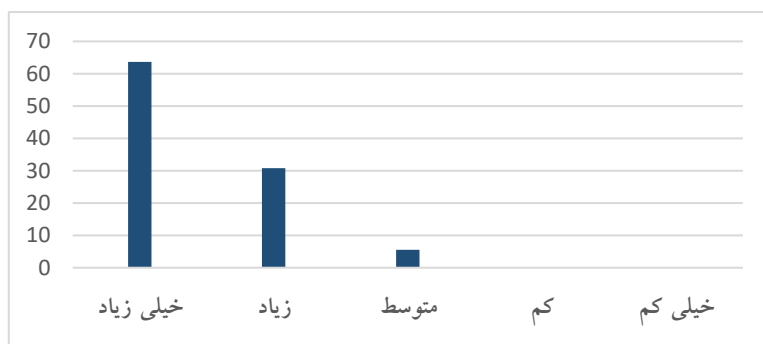
نمودار (۱) توزیع فراوانی مربوط به پاسخ‌های مطرح‌شده در هدف اول

ب- تجزیه و تحلیل توصیفی سؤالات مربوط به هدف دوم: با توجه به نمودار (۲)، نتایج حاصله مبین این است که از تعداد ۶۵ نفر پژوهش‌خوانندگان جامعه نمونه تعداد ۳۵ نفر (۵۳/۱ درصد) گزینه خیلی زیاد، تعداد ۲۲ نفر (۳۳/۸ درصد) گزینه زیاد، تعداد ۷ نفر (۱۲/۳ درصد) گزینه متوسط و تعداد ۱ نفر (۰/۸ درصد) گزینه کم را انتخاب نموده‌اند. در نتیجه ۸۶/۹ درصد از جامعه نمونه معتقدند که ارتقاء آموزش کارکنان باعث افزایش توان رزمی برای مقابله با نیروهای فرامنطقه‌ای می‌شود.

نمودار (۲) توزیع فراوانی مربوط به پاسخ‌های مطرح‌شده در هدف دوم

پ- تجزیه و تحلیل توصیفی سؤالات مربوط به هدف سوم: با توجه به نمودار (۳)، نتایج حاصله مبین این است که از تعداد ۶۵ نفر پژوهش‌خوانندگان جامعه نمونه تعداد ۴۲ نفر (۶۳/۷ درصد) گزینه خیلی زیاد، تعداد ۲۰ نفر (۳۰/۸ درصد) گزینه زیاد و تعداد ۳ نفر (۵/۵ درصد) گزینه متوسط را انتخاب نموده‌اند. در نتیجه ۹۴/۵ درصد از جامعه نمونه معتقدند که ارتقاء روحیه کارکنان باعث افزایش توان رزمی برای مقابله با نیروهای فرامنطقه‌ای می‌شود.

نمودار (۳) توزیع فراوانی مربوط به پاسخ‌های مطرح‌شده در هدف سوم

نتیجه‌گیری

با بررسی جداول و نمودار آمار توصیفی، نتایج حاصله بیانگر این است که از تعداد ۶۵ نفر پژوهش‌خوانندگان، ۹۴/۲ درصد از جامعه نمونه معتقدند که ارتقاء رهبری نظامی فرماندهان، ارتقاء آموزش کارکنان، ارتقاء روحیه کارکنان و اقدامات مرتبط با هر یک از این مؤلفه‌ها، باعث افزایش توان رزمی برای مقابله با نیروهای فرامنطقه‌ای می‌شود.

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل هدف یکم تحقیق

با بررسی جداول و نمودار آمار توصیفی، نتایج حاصله مبین این است که از تعداد ۶۵ نفر پژوهش‌خوانندگان، ۹۴/۷ درصد از جامعه نمونه معتقدند که ارتقاء رهبری نظامی فرماندهان باعث افزایش توان رزمی برای مقابله با نیروهای فرمانطقه‌ای می‌شود.

با توجه به بررسی کلیه مدارک معتبر، نظرات صاحب‌نظران، پاسخ پرسشنامه‌ها می‌توان دریافت که ارتقاء سطح رهبری نظامی فرماندهان از طریق رهبری مستقیم و سازمانی، باعث افزایش توان رزمی تیپ‌های مستقل زرهی نراجا در مقابله با نیروهای فرمانطقه‌ای می‌شود. جهت حصول این هدف می‌توان موارد زیر را مدنظر قرارداد:

انتخاب صحیح، مهم‌ترین مؤلفه در بالا بردن سطح رهبری است. فرماندهان، با در نظر گرفتن معیارهای شخصیت، اراده مصمم و کارایی حرفه‌ای آن‌ها در اجرای وظیفه فرماندهی انتخاب شوند.

فرماندهی یگان به افرادی سپرده شود که شناخت کافی نسبت به «مهارت‌های رهبری و همچنین مهارت‌های سه‌گانه مدیریتی (شامل: ادراکی، فنی - تخصصی و ارتباطی)» داشته باشند.

افزایش سطح مهارت‌های رهبری تاثیرگذار.

افزایش سطح مهارت‌های رهبری تحول‌گرا.

نصاب افراد شایسته (متخصص و متعهد) در موقعیت و جایگاه مناسب.

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل هدف دوم تحقیق

با بررسی جداول و نمودار آمار توصیفی، نتایج حاصله مبین این است که از تعداد ۶۵ نفر پژوهش‌خوانندگان جامعه نمونه ۹۳/۴ معتقدند که ارتقاء آموزش کارکنان باعث افزایش توان رزمی برای مقابله با نیروهای فرمانطقه‌ای می‌شود.

با توجه به بررسی کلیه مدارک معتبر، نظرات صاحب‌نظران، پاسخ پرسشنامه‌ها می‌توان دریافت که ارتقاء سطح آموزش کارکنان از طریق آموزش‌های انفرادی و یگانی، باعث افزایش توان رزمی تیپ‌های مستقل زرهی نراجا در مقابله با نیروهای فرمانطقه‌ای می‌شود. جهت حصول این هدف می‌توان موارد زیر را مدنظر قرارداد:

اجرای آموزش‌های فردی و رزم مقدماتی.

اجرای آموزش یگانی و تمرینات رسته‌ای.

انجام آموزش‌های لازم و مستمر مبتنی به روز.
 اجرای آموزش جنگ نوین کارکنان.
 اجرای آموزش‌های تئوری با تمرینات مداوم صحرایی.
 توجه به آموزش‌های عملی با پای کار آوردن کلیه وسایل کمک آموزشی.
 دوری جستن از یکنواختی آموزش.
 ایجاد خلاقیت و ابتکار و هدفمندی مؤثر آموزش.
 انجام آموزش عمومی جهت حفظ جان و تداوم و مبارزه با دشمن فرامنطقه‌ای و همچنین آموزش تخصصی و کار با تجهیزات و سلاح و ابزار.

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل هدف سوم تحقیق

با بررسی جداول و نمودار آمار توصیفی، نتایج حاصله مبین این است که از تعداد ۶۵ نفر پژوهش‌خوانندگان جامعه نمونه ۹۴/۵ درصد معتقدند که ارتقاء روحیه کارکنان باعث افزایش توان رزمی برای مقابله با نیروهای فرامنطقه‌ای می‌شود.
 با توجه به بررسی کلیه مدارک معتبر، نظرات صاحب‌نظران، پاسخ پرسشنامه‌ها می‌توان دریافت که ارتقاء سطح روحیه کارکنان از طریق افزایش اعتماد به نفس و حمیت قسمتی کارکنان، باعث افزایش توان رزمی تیپ‌های مستقل زرهی نزا‌جا در مقابله با نیروهای فرامنطقه‌ای می‌شود. جهت حصول این هدف می‌توان موارد زیر را مدنظر قرارداد:
 توجه ویژه به نیازهای اولیه کارکنان و توجه و حرمت به شخصیت و حفظ جایگاه آنان توسط سلسله مراتب مربوطه.

اجرای آموزش‌های عقیدتی و سیاسی و آموزش‌های نظامی اعم از تخصصی و عمومی.
 سپردن کارهای مهم و حساس به افراد و تشویق آن‌ها در انجام امور.
 افزایش اعتماد به نفس کارکنان.
 ایجاد حس حمیت قسمتی در کارکنان.
 استفاده از روش‌های متنوع در شادابی یگان (مانند: اجرای مسابقات ورزشی، مراسمات و ...).
 تقویت حس میهن‌پرستی و داشتن ایدئولوژی و ایمان.

پیشنهاها

با عنایت به نتایج حاصله از تجزیه و تحلیل اطلاعات و نظرات مصاحبه‌شوندگان، در راستای ارتقاء عوامل رهبری نظامی، آموزش و روحیه کارکنان تیپ‌های مستقل زرهی نذاجا در مقابله با نیروهای فرمانطقه‌ای، پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

فرماندهان بر مبنای شاخص‌های مرتبط با مدل‌های شایستگی مشاغل در راستای نصاب شایسته (افراد متخصص و متعهد) انتخاب شوند.

فرماندهی یگان به افرادی سپرده شود که شناخت کافی نسبت به «مهارت‌های رهبری و همچنین مهارت‌های سه‌گانه مدیریتی (شامل: ادراکی، فنی - تخصصی و ارتباطی)» داشته باشند.

انجام دوره‌های توانمندسازی فرماندهان بر مبنای نتایج ارزیابی‌های انجام شده در راستای بهبود عملکرد فردی و در نهایت سازمانی و همچنین ارتقاء سطح مهارت‌های فرماندهان در حوزه رهبری تاثیرگذار و تحول‌گرا.

انجام آموزش‌های علمی و عملی از طریق اجرای رزمایش‌ها و ارزیابی عملکرد فرماندهان و کارکنان در ارتباط با به‌کارگیری عوامل غیرفیزیکی.

ایجاد خلاقیت و ابتکار و هدفمندی مؤثر آموزش از طریق اجرای آموزش‌های تئوری با تمرینات مداوم صحرایی.

انجام آموزش عمومی جهت حفظ جان و تداوم و مبارزه با دشمن فرمانطقه‌ای و همچنین آموزش تخصصی و کار با تجهیزات، سامانه‌های رزم و سلاح و ابزار.

توجه ویژه به نیازهای کارکنان و توجه و حرمت به شخصیت و حفظ جایگاه آنان توسط سلسله مراتب فرماندهی.

افزایش اعتماد به نفس کارکنان و ایجاد حس حمیت قسمتی در کارکنان.

استفاده از روش‌های متنوع در افزایش روحیه و شادابی یگان و تقویت حس میهن‌پرستی و داشتن ایدئولوژی و ایمان.

قدردانی

از خبرگان توانمندی که در طول پژوهش، دانش خویش را سخاوتمندانه در اختیار محققان این پژوهش قرار دادند و استواری پژوهش حاضر بر مشارکت و دانش این بزرگواران قرار گرفته است بسیار سپاسگزاریم

منابع

فارسی

- آشتیانی محمدرضا. (۱۳۹۰). تعیین مؤلفه‌های عوامل غیر فیزیکی تأثیرگذار بر توان رزمی نیروهای نظامی، تهران: فصلنامه راهبرد نظامی، سال نهم، شماره ۳۲.
- آقامحمدی داود. (۱۳۸۵). سیمای فرماندهی-مدیریت و رهبری. تهران: انتشارات دافوس آجا.
- آیین متجاوز با استناد بر آیین‌نامه عملیات ارتش آمریکا و نیروهای نظامی متجاوز. تهران. (۱۳۹۶). انتشارات معاونت تربیت و آموزش نزاآجا.
- حسن‌پور حمید. (۱۳۹۸). جنگ کلاسیک (طرح‌ریزی و اصول قواعد رزم)، تهران: انتشارات دافوس.
- حسینی مسعود و غلامعلیان، امیر. (۱۳۹۲). آئین‌نامه تیپ زرهی در جنگ، تهران. انتشارات دافوس آجا.
- دلشاد تهرانی مصطفی. (۱۳۹۲). سیری در تربیت. تهران: مؤسسه نشر و تحقیقات ذکر، چاپ دوم.
- سایت دانشنامه رشد. ویکی پدیا. ۱۴۰۰.
- سایت شورای راهبردی روابط خارجی جمهوری اسلامی ایران. (۱۳۹۶).
- شالت بن. (۱۳۹۲). روان‌شناسی رزم و درگیری، تهران: نشر صریح، چاپ دهم.
- شیخ محمدرضا و پردیس، سیدرضا. (۱۳۹۸). راهنمای افسران عملیات، تهران: انتشارات دافوس.
- صارمی کریم. (۱۳۹۳). جنگ ناهم‌تراز. تهران: انتشارات دافوس آجا.

- علی‌نژاد پیمان. (۱۳۹۵). بررسی مؤلفه‌های اثربخشی اجرای آموزش یگانی در یگان‌های نیروهای مسلح و ارائه الگوی بهینه، تهران. فصلنامه علوم و فنون نظامی دافوس. سال پانزدهم، شماره ۸۱.
- کامیابی سلیمانی. (۱۳۹۵). رهبری در یگان‌های نظامی. تهران. انتشارات مرکز پژوهش و تحقیقات راهبردی.
- کریمی حمید و همکاران. (۱۴۰۰). ارزیابی میزان پابکسازی تیپهای مستقل زرهی در طرح ثامن نیروی زمینی جمهوری اسلامی ایران، تهران: فصلنامه علوم و فنون نظامی. دافوس. سال شانزدهم، شماره ۵۵.
- گروه مؤلفین. (۱۳۸۸). عملیات تیپ در جنگ ناهمتراز، تهران: انتشارات دافوس آجا.
- گروه مؤلفین. (۱۳۸۷). مدیریت و رهبری نظامی، تهران: انتشارات دافوس آجا، چاپ یکم.
- مدنی سید مصطفی و آیسالان، محمد. (۱۳۹۴). تأثیر رهبری تحول‌آفرین بر ارتقاء توان رزمی در یک سازمان دفاعی، تهران: فصلنامه مدیریت نظامی، شماره ۵۹.
- مرادیان محسن. (۱۳۹۵). آیین‌نامه مرجع نزاجا، تهران: انتشارات مرکز مطالعات راهبردی و تحقیقات و ارزیابی آیین‌نامه‌های رزمی نزاجا.
- مرادیان محسن. (۱۳۹۱). مسائل نظامی و راهبرد نظامی، تهران: انتشارات دافوس.
- مصباح نسرين. (۱۳۹۴). نشریات مرکز مشاوره، تهران. نشر دانشگاه تهران.
- معین‌وزیری نصرت‌الله و یاسینی حسین. (۱۳۷۹). آیین‌نامه عملیات (۳/۲-۳۰۱م)، جلد یکم، تهران: انتشارات دافوس آجا.
- نیک بخش حبیب. (۱۳۹۸). فرماندهی و رهبری نظامی، تهران: انتشارات راهبردی نهاجا.

انگلیسی

- Labuc S. (2013). *cultural and societal factors in Military Organization*. chapter 24 of *Military Psychology*.
- Przybelski Tom. (2010). *Analyzing Warfare Newport*. RI: Naval War College.